

VĚK OSVÍCENSTVÍ (18. století)

1. Osvícenství jako nová epocha

Asi je už tak nějak logické, že když přichází nové období po době „temna“, pak to bude období „světla“. Můžete říct, že je to stejné, jako když na konci středověku přišla v 15. stol. renesance. A budete mít pravdu, protože pro člověka zase začal hrát důležitější roli rozum (nebo alespoň to o sobě tvrdil) a do jednotlivých zemí přichází vlna určité úlevy od různých jednostranných zásad a dogmat.

Na druhé straně to není tak jednoznačné, protože v některých zemích se ono baroko ještě o kousek protáhne (např. ve Španělsku) a část Francie se dokonce vydala cestou úplně jiné epochy (rokoka). Ale tomu se budeme věnovat ve zvláštní kapitole.

Co nám tedy doba 18. století donesla nového? Především je to doba velkých změn, budete se dozvídat, že stát se začíná více starat o školství (např. povinná školní docházka), o chudáky nevolníky (na mnoha místech dojde ke zrušení nevolnictví) i o rozvoj jednotlivých řemesel. Vždyť jestliže renesance donesla odstranění středověkých cechů a novotu tzv. manufaktur, osvícenství začalo s tzv. „průmyslovou revolucí“. Jestliže vám to vyznívá jako nudný a nesrozumitelný školní pojem, pak chci poznamenat, že jeden Angličan (jmenoval se James Watt) přišel v 70. letech 18. století s novým vynálezem. Jednalo se o stroj, který se uvedl do pohybu za pomoci páry. A tu přece nebylo tak složité vyrobit, dřeva či uhlí je dost:) Na základě takového strojku, ať už menšího či většího provedení, se mohly dávat do pohybu různé dopravní prostředky (lokomotiva i parník!).

Víte, v době baroka chyběla lidem hodně tolerance. Vezměte si to prakticky, katolická církev formou dalších vln inkvizice (podobně jako ve středověku) vyhánila protestanty (jen si vzpomeňte třeba na kardinála Richellieho), v nově objevené Americe se vraždili rasisticky Indiáni, dominantní jazyk vytlačoval jazyky slabší (viz náš případ, ale rozhodně jsme nebyli jediní), děti se velice často dost brutálně tělesně trestaly, dívky byly často provdávány za muže, o které vůbec nejevily žádný zájem, nevolnictví byl jediný způsob, jak si udržet pracovníky na svých velkých polích, čaroděj se musel upálit a zloděj zase rozsekat na kusy, černošům se nakázalo odcestovat z Afriky do Ameriky a tam pracovat v tvrdých zvířecích podmínkách na plantážích, protože Indiáni takovou námahu nevydrží... Neříkám, že se všechno změnilo do puntíčku, ale k nějakým (a nemalým) změnám přece jen došlo. Tedy alespoň u těch panovníků s „osvícenou myslí“.

V baroku velice často chyběl zdravý rozum. Jestliže se na nebi objevila kometa, určitě přijdou zlé časy, pokud se do Benátek šíří další vlna ošklivé nákazy (podobně jako kdysi ve středověku), pak si navlečte červenou pásku na rukáv a vše bude v pořádku, chcete-li zázraky, použijte alchymii (viz dvůr Rudolfa II.) anebo zkoumejte osud z hvězd. Tak takové bylo baroko, se kterým se teď mělo alespoň pozvolna skoncovat. V osvícenství se vypracovávaly tlusté svazky encyklopedií, které měly zahrnout veškeré dosavadní poznání, jehož se může člověk chytout a navázat na něj, člověk měl zaměřit pověřivost za bádání. Zase se mělo (alespoň na některých územích) jednoduše počítat víc s člověkem, který má potřebu vyjádřit svůj názor. Jen je vždycky problém, zda se to nepřežene někde na druhé straně. A tak se ptám, měl by člověk ztratit víru i cit na úkor rozumu? A pokládám ještě jednu otázku, jak je to dnes s těmi různými barokně středověkými horoskopy, věštbymi či magií? Není mezi námi ještě stále hodně těch, kdo tyto věci upřednostňují nad selským rozumem?